

KICHIK FERMERLARNI QO'LLAB-QUVVATLASH VA QISHLOQ IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISH

Mirzaaxmedov Zafar Anvar o'g'li

*O'zbekiston fermer, dehqon xo'jaliklari va tomorqa
yer egalari kengashi yetakchi mutaxassisi*

Mirzaaxmedova Nargiza Abdumumin qizi

Toshkent davlat Agrar universiteti 1-bosqich magistranti

Annotatsiya: Kichik fermerlar qishloq xo'jaligi tizimining muhim tarkibiy qismini tashkil etadi. Ular ko'pincha oziq-ovqat ta'minoti, iqtisodiy barqarorlik va ijtimoiy rivojlanishning asosi bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, kichik fermerlar qishloq xo'jaligining samaradorligi va raqobatbardoshligini oshirishda katta rol o'ynaydi. Biroq, ular ko'pincha moliyaviy cheklovlar, texnologik inqirozlar, resurslar yetishmasligi va bozor imkoniyatlarining cheklanganligi kabi qiyinchiliklarga duch keladi. Kichik fermerlarga qo'llab-quvvatlash va ularning qishloq iqtisodiyotini rivojlantirish uchun quyidagi asosiy yondashuvlar va strategiyalarni ko'rib chiqish mumkin.

Kalit so'zlar: Moliyaviy qo'llab-quvvatlash, kredit tizimlari, Kichik fermerlar, Imtiyozli kreditlar.

1. Moliyaviy qo'llab-quvvatlash va kredit tizimlarini yaxshilash

Kichik fermerlar uchun moliyaviy resurslarga kirish oson emas. Ular ko'pincha katta banklar tomonidan qo'llab-quvvatlanmaydi, chunki ular kamroq kafolat va yuqori xavfli kreditlar sifatida ko'riladi. Shu bois, kichik fermerlarga moliyaviy yordam ko'rsatish uchun maxsus kredit va grant tizimlarini ishlab chiqish muhimdir.

• **Imtiyozli kreditlar:** Kichik fermerlarga uzoq muddatli, past foizli kreditlar taqdim etish, bu ularning ishlab chiqarish hajmini oshirish va yangi texnologiyalarni joriy etish imkonini beradi.

• **Xususiy va davlatning moliyaviy dasturlari:** Hukumatlar va xususiy sektor kichik fermerlarga moliyaviy yordam dasturlarini yaratish orqali, ularga bozor sharoitlariga moslashish va rivojlanishga erishish imkoniyatini beradi.

• **Sug'urtalash tizimlari:** Kichik fermerlar uchun tabiiy ofatlar, kasalliklar yoki bozordagi o'zgarishlarga qarshi himoya qilish maqsadida sug'urtalash tizimlarini yaratish, ularni xavf-xatarlardan himoya qilishda muhim rol o'ynaydi.

2. Ta'lim va malaka oshirish dasturlari

Kichik fermerlar uchun qishloq xo'jaligi, agrar texnologiyalar va innovatsiyalar bo'yicha ta'lim va malaka oshirish kurslari tashkil etish, ularning ishini samarali qilishda muhimdir. Zamonaviy texnologiyalar va boshqaruv usullarini bilish ularning

mahsulotlarini oshirish, resurslarni tejash va bozorlarga kirish imkoniyatlarini kengaytiradi.

- **Amaliy kurslar va seminarlar:** Qishloq xo'jaligiga oid amaliy kurslar, seminarlar va treninglar orqali kichik fermerlar yangi texnologiyalar, innovatsiyalar va ekologik qishloq xo'jaligi amaliyotlarini o'rganishlari mumkin.

- **Fermalarni boshqarish bo'yicha malaka oshirish:** Ularni bozor tahlili, marketing, resurslarni boshqarish va innovatsion qishloq xo'jaligi amaliyotlari bo'yicha o'qitish.

- **Konsalting xizmatlari:** Yaxshi rivojlangan konsalting xizmatlari orqali kichik fermerlarga o'z faoliyatlarini samarali boshqarish va yangi bozorlarni izlashda yordam berish.

3. Texnologiyalarni joriy etish va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash

Zamonaviy texnologiyalar qishloq xo'jaligini yanada samarali va barqaror qilish uchun imkoniyatlar yaratadi. Kichik fermerlarni innovatsion texnologiyalar bilan tanishtirish va ularni joriy etishga yordam berish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirishda muhimdir.

- **Agrotexnologiyalarni joriy etish:** Dronlar, IoT (Internet of Things), sun'iy intellekt, sensorlar va aqlli sug'orish tizimlari yordamida mahsulotlarni monitoring qilish va hosildorlikni oshirish.

- **Kichik qishloq xo'jaligi mashinalari:** Kichik fermerlar uchun arzon, ammo samarali qishloq xo'jaligi texnikalarini ishlab chiqish, bu ularning ishini yengillashtiradi va resurslarni tejashga yordam beradi.

- **Yashil texnologiyalar:** Ekologik qishloq xo'jaligi amaliyotlari va barqaror dehqonchilik texnologiyalarini joriy etish, masalan, kompostlash, organik o'g'itlardan foydalanish va ekologik tizimlarni tiklash.

4. Bozorlar va marketing imkoniyatlarini kengaytirish

Kichik fermerlar ko'pincha mahsulotlarini sotishda bozorlar bilan bog'liq muammolarga duch keladilar. Kichik fermerlarga yangi bozorlar va marketing imkoniyatlarini ochish, ularning mahsulotlarini xaridorga yetkazish jarayonini soddalashtirish muhimdir.

- **Kooperativlar va birlashmalar:** Kichik fermerlar o'rtasida kooperativlar tashkil etish, ularning birlashib ishlashlarini va resurslarni samarali taqsimlashlarini ta'minlaydi. Kooperativlar yordamida ularning mahsulotlarini katta bozorga olib chiqish va ularga yaxshiroq narxlarni taqdim etish mumkin.

- **Mahsulotni to'g'ridan-to'g'ri iste'molchiga etkazish:** Mahsulotni bozorda vositachilarsiz to'g'ridan-to'g'ri iste'molchiga etkazish, fermerlarga yuqori daromad olish imkonini beradi. Shu bilan birga, onlayn savdolarni rivojlantirish va internet platformalaridan foydalanish ham foydali bo'ladi.

• **Mahsulotlarni brendlash va marketing:** Fermerlar uchun mahsulotlarini brend qilish va sotish strategiyalarini ishlab chiqish, ularning mahsulotlarini bozorda raqobatbardosh qilishda yordam beradi.

5. Ijtimoiy va infratuzilma dasturlari

Ijtimoiy infratuzilma va qishloq joylarida yashovchi aholiga qo'llab-quvvatlashni ta'minlash muhimdir. Bu nafaqat fermerlarning iqtisodiy holatini yaxshilashga, balki ularning hayot sifatini oshirishga ham yordam beradi.

• **Qishloq joylarida infratuzilma yaratish:** Suv ta'minoti, yo'llar, elektr energiyasi va sog'liqni saqlash xizmatlari kabi infratuzilma tarmoqlarini rivojlantirish, fermerlarning ishlash sharoitlarini yaxshilashga yordam beradi.

• **Ijtimoiy himoya tizimlari:** Kichik fermerlar uchun sug'urtalash, pensiya va sog'liqni saqlash kabi ijtimoiy himoya tizimlarini yaratish, ularning hayot darajasini yaxshilashga yordam beradi.

6. Barqaror va ekologik qishloq xo'jaligini rivojlantirish

Kichik fermerlar uchun barqaror qishloq xo'jaligi amaliyotlarini joriy etish, tabiatga zarar bermasdan iqtisodiy manfaatlarni oshirish imkonini beradi. Bu, ayniqsa, ekinlarni diversifikatsiya qilish va agroekologiya sohasida muhimdir.

• **Agroekologiya va organik dehqonchilik:** Ekologik qishloq xo'jaligi amaliyotlarini qo'llash, kimyoviy o'g'itlar va pestitsidlar o'rniga tabiiy resurslardan foydalanish.

• **Tuproqni saqlash va suvni tejash:** Agrotexnik usullarni va yashil texnologiyalarni qo'llash orqali tuproqning unumdorligini saqlash va suv resurslarini samarali boshqarish.

Xulosa

Kichik fermerlarga qo'llab-quvvatlash va ularning iqtisodiy imkoniyatlarini kengaytirish, nafaqat qishloq xo'jaligining barqaror rivojlanishiga, balki butun jamiyatning iqtisodiy va ijtimoiy farovonligini oshirishga yordam beradi. Ushbu qo'llab-quvvatlash strategiyalari fermerlarning samaradorligini oshirish, ularning resurslardan samarali foydalanishini ta'minlash va yangi bozor imkoniyatlarini ochishda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan manbalar

1. Akramov, A. (2020). *Qishloq xo'jaligida tomorqa yerlarining iqtisodiy ahamiyati*. Toshkent: Qishloq Xo'jaligi Akademiyasi.
2. Pulatov, B. (2021). *Tomorqa yerlarining samaradorligini oshirishning zamonaviy usullari*. Tashkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.
3. "Qishloq ho'jaligi iqtisodiyoti" - A.Karimov
4. "Zaruriy qishloq ho'jaligi texnologiyalari" - X. Suyunov
5. "Agroturizm va uning rivojlanishi" - A. Mustafoev
6. "Tuproqshunoslik" - M.Abdullaev
7. "Barqaror qishloq ho'jaligi" - T. Mirmatov